

Boyoma

Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

juli-aug.-sept. 2011

Afgiftekantoor : 3720 Kortesseem
P209455

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

<http://www.kisangani.be/>

Nr 37

COLOFON

Boyoma
3-maandelijks nieuwsblad
nr 35 jaargang 10 - 2011
juli-aug.-sept. 2011
v.u. Hugo Gevaerts,
Bronstraat 31,
3722 Kortessem
Kisangani vzw

Rurale Ontwikkeling in D.R.Congo

Zetel en Kantoor:

Bronstraat 31,

3722 Kortessem

tel. 011 37 65 80

e-mail info@kisangani.be

IBAN BE 35 2350 3524 2637

BIC code GE BABE BB

Web: <http://www.kisangani.be/>

Redactieraad: Roger Huisman, Magda
Nollet-Vermander, Rina Robben, Manja
Scheuermann.

Foto's: Sylvestre Gambalemoke, Frank
Gevaerts, Manja Scheuermann

Tekening: Alimasi

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan
geïnteresseerden. Indien u dit blad niet
meer wenst te ontvangen, laat het ons
dan weten.

Wie BOYOMA per e-mail wenst te ont-
vangen, kan dit melden aan:

info@kisangani.be

Vermeld of u ook de gedrukte versie
wenst.

Uw persoonlijke gegevens worden in
geen geval doorgegeven of verkocht aan
derden. Indien u deze gegevens wenst te
verwijderen uit de bestanden van Kisan-
gani vzw, dan kunt u dit per e-mail of
per post laten weten.

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote

Caronstraat 102, 2660 Hoboken

tel. 03 830 51 41

e-mail antwerpen@kisangani.be

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben

Bloemstraat 47, 3211 Binkom

tel. 016 63 25 58

e-mail brabant@kisangani.be

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts

Bronstraat 31, 3722 Kortessem

tel. 011 37 65 80

e-mail limburg@kisangani.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken

Ten Ede 82, 9620 Erwetegem

tel. 09 360 82 47

e-mail oost-vlaanderen@kisangani.be

Contact West-Vlaanderen

Magda Nollet-Verrmander

Beversesteenweg 495, 8800 Roeselare

tel. 051 251901

e-mail west-vlaanderen@kisangani.be

Contacten: Kisangani

Dieudonné Upoki

e-mail ddupoki2@yahoo.fr

Pionus Katuala

e-mail pionuskatuala@gmail.com

Contact: Kinshasa

René Ngongo

e-mail renengongo2002@yahoo.fr

Boyoma wordt digitaal gedrukt bij
DigiKing bvba, Hasselt
www.digiking.be

Getuigenis over het leven van Prof. Emile Mulotwa

Jean-Pierre Mate

Emile was op zending voor onderwijs aan de Universiteit in Bunia. Daar kreeg hij een bericht in het kader van een project waar we samen aan werkten. Ikzelf stond in het 'middelpunt' en hij was de 'assistent'. Maar hij was het die het meeste werk verrichtte in het kader van dat programma. Het project noemt COFCCA "Congo Basin Forests and Climate Change Adaptation". De bood-

schap, afkomstig van de verantwoordelijke van het project in Yaoundé, Dr. Denis Sonwa, vroeg aan Emile om het project te komen vertegenwoordigen in een werkgroep over de klimaatverandering in Libreville. Omdat hij steeds gehoorzaam is schort Emile zijn lessen op in Bunia en stuurt hij me zijn documenten zodat ik een visum voor hem voor Gabon zou kunnen aanvragen. Ik

doe voor hem die formaliteiten en hij komt in Kinshasa toe om voort te reizen naar Libreville. Bij zijn terugkeer, brengt hij me verslag uit en we bespreken de mogelijkheid om verdere samenwerking in dat programma. Ik vergezel hem die vrijdag naar het vliegveld in Ndjili met het voertuig van ERAIFT “Ecole Régionale postuniversitaire d’Aménagement et de gestion Intégrés des Forêts et territoires Tropicaux” - Ik weet zeker dat ik de laatste ben die Emile gezien heeft.

Ik noemde hem altijd 'Emile' en niet Prof. Mulotwa, om me horizontaal tegenover hem te plaatsen maar hij noemde me nooit Jean-Pierre, maar altijd 'Prof'. Hij was sociaal en vriendelijk en hield zich vooral bezig met de minstbedeelden. Bij de universitaire appartementsgebouwen, kende hij een groep van weduwe-moeders en telkens wanneer hij zijn salaris ontving, was er een groot gedeelte voor hen. Hij had werkelijk een rotary-geest zonder er lid van te zijn.

Mijn moeder is overleden op 25 juni 2011, toen ik in België verbleef, in Gent op stage samen met Jeanne, mijn echtgenote en één van de beste vriendinnen van

de vrouw van Emile, die we bij haar voornaam Genide noemen. Ik vertel dat omdat er niet veel collega's zijn die haar voornaam kenden. Ik heb hem toen opgebeld om te vragen wat ik kon doen, omdat ik heel terneergeslagen was. Ik vroeg hem toen of ik niet beter mijn verblijf in België kon inkorten en dadelijk terug zou komen naar Kisangani. Hij raadde mij dit af en zei me dat hij zich zou bezig houden met de begrafenis en de rouw. Hij zei me dat mijn moeders tijd was gekomen en dat ze nu op een waardige manier moest begraven worden. Er was geen sprake van dat ik terug naar Kisangani zou komen, ik moest mijn stage afmaken. Wat voor een wijze raad van mijn collega, van mijn broer, altijd in de richting van het werk.

Ik ben een grote vriend voor

Emile, hij hield me in zijn hart en nam me dikwijls in vertrouwen! Mij echtgenote is een goede vriendin van Genide en elk van mijn kinderen heeft zijn vriend bij de kinderen van Emile, ze zijn even verbonden als wij zijn. Ik heb nooit een innigere samenhang tussen families gekend dan onze twee families, al zijn we niet afkomstig uit dezelfde provincie. Emile is een Rega uit Kindu, eigenlijk Shabunda en ik, ik ben een Nande uit Noord-Kivu, een stam die vooral handelaars zijn.

Hij was een harde werker, hij was dikwijls de laatste persoon die zijn bureel verliet. Steeds waren wij de laatste om ons bureel te verlaten na alle anderen. Dikwijls kwam prof. Upoki, toen decaan van de faculteit, ons wegjagen uit ons bureel en hij vroeg ons naar huis te gaan en ons met het gezin bezig te houden. Als hij bij mij kwam, dikwijls laat in de avond, zei ik hem dat enkel Emile er nog was. En dan trok hij naar beneden om ook Emile naar huis te jagen.

Emile leidde bijna een teruggetrokken leven in de stad, want hij had beslist zijn tijd te concentreren op onderwijs en onderzoek.

In de stad kennen ze hem nauwelijks.

Emile was een erg gelovige mens, hij nam regelmatig deel aan de zondagsviering en was aanwezig bij de CEV (Communauté Ecclésiiale Vivante). Dit is een katholieke organisatie die de christenen van een zelfde wijk elke donderdag verenigt. De voorzitter van die groep had me eens gezegd dat de kas veelal aangevuld werd door Prof. Mulotwa, zoals hij hem noemde.

Emile is dierkundige, gespecialiseerd in Ornithologie en ikzelf ben plantkundige, gespecialiseerd in akkerbosbouw. Hij is Rega van Zuid-Kivu (Shabunda) en ik Nande van Noord-Kivu (Butembo). Ik heb nooit de ware reden begrepen van onze verbondenheid. Ik denk dat het Gods wil is. Tussen de dierkundigen was Emile een *transversale* persoon, 't is te zeggen dat in tegenstelling van wat we dikwijls zien dat de mensen zich groeperen op basis van hun onderzoeksdomein of van hun stamafkomst, maar Emile was verschillend van hen. Hij stond boven deze etnische of wetenschappelijke scheidingslijn. Hij was een groot mens, heel

vriendelijk.

Hij had het volste vertrouwen in mij en vertelde me heel zijn levensprogramma of zijn projecten.

Hij vertrouwde me al zijn kleine problemen toe, zelfs de familiale.

Ik heb het geluk gehad om hem gedurende de laatste momenten van zijn leven te zien, toen hij naar Kinshasa werd overgebracht (op zaterdag 9 juli 2011) voor zijn intensieve zorgen na de crash van Hewa Bora (op vrijdag 8 juli 2011). Ik heb hem gezien, ik heb zijn brandwonden gezien en je moest geen dokter zijn om te begrijpen dat hij met deze brandwonden niet zou overleven! Het was verschrikkelijk voor mij, als iemand die hem dierbaar was, ik zal dat nooit vergeten. Ik denk dat hij veel heeft afgezien van die brandwonden en dat hij voor het ogenblik rust... hij heeft geen pijn meer!

Vooraleer dat hij stierf zei hij me: "Pas op, ik heb veel mails op mijn labtop waarop ik moet antwoorden." Vervolgens zei hij me: "Ah, ik begin te ademen langs mijn mond, daarstraks ademde ik langs mijn neus..." Ik begreep

toen dat er een zuurstofgebrek was en dat zijn minuten op aarde geteld waren. Enkele seconden later, stierf hij terwijl ik bij hem was.

Ik heb mijn ontroering niet kunnen tegenhouden, ik heb als een kind geweend. Nooit heb ik in mijn leven geweend, als toen voor Emile.

Ik heb aan mijn directeur van ERAIFT verteld dat ik een collega had verloren, een professor aan de UNIKIS, in de crash van Kisangani, en vroeg hem om me vrij te stellen omdat ik voor de repatriëring van zijn lichaam moest zorgen. Hij gaf me de toelating en stelde me zelfs de pick-up van de school ter beschikking om me alle stappen te vergemakkelijken. Zij die Kinshasa kennen weten wat de transportkosten zijn in een stad van 10 miljoen inwoners. Dank zij die wagen heb ik alles kunnen doen wat nodig was. Ik wil hem hier erg bedanken, Mr. Baudouin Michel, Directeur van ERAIFT, om zijn edelmoedigheid

Ik ben zeker dat ik voor de rest van mijn leven nooit meer een vriend zoals Emile zal hebben. Ik ben een belangrijke vriend

verloren en zal die nooit meer vergeten. Ik heb iets nooit begrepen. We hebben samen in Kisangani gewerkt en ik ben in Kinshasa bevorderd. Ik dacht dat het hem zou spijten omdat we zulke goede verstandhouding hadden samen op het werk. Toen ik hem het nieuws vertelde heeft hij me gelukgewenst en gezegd dat dat ten goede zou komen van onze ploeg omdat we in twee grote strategische steden van het land zouden werken. Kisangani en Kinshasa! Op 4 april 2011 moest ik Kisangani verlaten om op post te zijn in Kinshasa, ik kon niet op het vliegtuig van Monusco plaats nemen wegens plaatsgebrek. Ongelukkig is dit vliegtuig verongelukt in Kinshasa, geen enkele overlevende.

Emile was de eerste die bij me thuis is gekomen om me te troosten en heeft me een pint geschonken al zeggend dat het de wil van God was die me gered heeft. Wat ik nu niet begrijp is dat hij, mijn vriend in dezelfde omstandigheden is omgekomen. En het toeval wil dat ik in Kinshasa ben om me bezig te houden met de repatriëring van zijn lichaam.

Nadat alle kosten voor het repatriëren van het lichaam gedaan

waren, heb ik persoonlijk het lichaam van Emile vergezeld naar Kisangani voor de begrafenis en de academische plechtigheid.

Alles is goed verlopen in aanwezigheid van vele personaliteiten die getuigenis hebben afgelegd ter nagedachtenis van Emile. Behalve zij echtgenote en enkele familieleden hebben we het lichaam van Emile begeleid samen met de Minister van ambtenaren Mr. Upira, die ook werkleider is aan de universiteit van Kisangani. Deze laatste heeft ons veel geholpen bij onze stappen in Kinshasa. Mr. René Ngongo, een oud-gediende van de Faculteit Wetenschappen, en nu auditeur bij Greenpeace, heeft me vriendelijk vergezeld bij al die moeilijke stappen. Ik heb toen begrepen dat het feit dat je kennissen overal hebt een groot voordeel is voor heel de ploeg. Ik was ook getroffen door de assistent van Emile die zijn baas vergezeld heeft en een grote rol heeft gespeeld bij alle stappen die we samen in Kinshasa genomen hebben. Zijn naam is Balimwengu, hydrobioloog. Ook zijn broer in Kinshasa, Jean Musombwa heeft zich werkelijk dienstig gemaakt.

Door de dood van Emile begreep

ik dat Gods wegen ondoorgrondelijk zijn.

Ik wil hier ook onze vrienden in het noorden bedanken, die dadelijk, bij het vernemen van dit triestige nieuws, klaarstonden om op snelle wijze gelden te verzamelen die het repatriëren van het lichaam van Emile mogelijk hebben gemaakt. Ik denk hier aan het echtpaar Hugo Gevaerts, Erik Verheyen en Hilde Keunen en

veel Belgische vrienden van de expeditie “Bokoli Ebalé” (Congostroom expeditie 2010), CIFOR: "Center for International Forestry Research" heeft ons ook een grote som gestort die het repatriëren van het lichaam mogelijk hebben gemaakt. Het saldo, na alle uitgaven, van deze gekregen fondsen zullen worden overgemaakt aan zijn echtgenote om haar kinderen te helpen.

Dat zijn ziel in vrede rust en dat de aarde van zijn voorvaderen hem zacht en licht weze!

v.l.n.r. Benoît Dhed'a, Pionus Katuala, Christophe Lomba, Dieudonné Upoki, **EMILE MULOTWA**, Hugo Gevaerts, Jean-Louis Juakaly, Guy Gembu, Jean Hubrechts, Jean-Pierre Mate

“Onze scholen in Kisangani kennen een groot succes”

WINTERSHOVEN – “Mijn konijnen en varkens zijn in gevaar”, lacht Hugo Gevaerts, op die winderige septemberdag net na zijn terugkeer uit Kisangani. “Onder impuls van de Europese Unie wordt de hele faculteit wetenschappen opgemeten om het complex te vernieuwen. Ik vrees dat ze de ruimte voor de varkens en de konijnen zullen aanslaan.”

Fysiek gevaar lopen de dieren niet – tenzij aan het einde van hun bestaan, als ze slachtrijp zijn. De nakende modernisering van de Faculté des Sciences, gebouwd op een terrein dat vroeger aan Tabazaïre behoorde, tekent wel de sfeer in Kisangani, waar intussen de eerste files in de straten zijn gesignaleerd. Verderop, in het binnenland, is van die economische boom weinig te merken: daar schrapen de mensen

nog een armzalig kostje bij elkaar.

Hoog tijd om een balans op te maken van de werking van de vzw Kisangani en de projecten in de hoofdplaats van de Oostprovincie. Zoals bekend steunt de vzw vier voedselprojecten en drie lagere scholen, naast of nabij de voedselprojecten.

Opbrengst

Die voedselprojecten zijn de volgende: rijstcultuur, vis-, varkens- en konijnteelt en akkerenteelt (maniok, maïs, bananen, groenten). In de jaren negentig zijn deze landbouwprojecten gegroeid uit het wetenschappelijke onderzoek aan de Faculteit Wetenschappen. In eerste instantie co-

ordineerden de professoren en assistenten ieder een project, onder meer om hun karige loon aan te vullen. Na zoveel jaren werking moeten deze projecten echter leren op eigen benen te staan, zegt Hugo: “Dit betekent dat het geld uit de verkoop van rijst, varkens, vis of konijnen moet volstaan om de verantwoordelijke en zijn adjunct van ieder project uit de opbrengst te betalen. De profs verdienen intussen voldoende. Wij hebben intussen enkele mensen van de Landbouwhogeschool van Bengamisa, op 35 km te noorden van Kisangani, gevonden die ieder deelproject zullen begeleiden. De algemene coördinatie van wat nog altijd als ‘Les Projets LUC’ bekend staat, blijft wel in handen van de Faculteit, met name Dieudonné Upoki, professor biologie.

Tegenvaller

Wat betreft de lagere scholen werkt(-e) de vzw sinds 2008 samen met de Société Laïque de Coopération au Développement (SLCD) van de Université Libre de Bruxelles. Prof. Jean Lejoly is voorzitter van de SLCD. Die sa-

menwerking heeft geleid tot een betere begeleiding van drie lagere scholen (in Masako, Batiama-duka en het eiland Mbiye).

Manja Scheuermann: “Die scholen waren het idee van de professoren Dudu en Mate. Zij wilden lager onderwijs verstrekken op voorwaarde dat naast iedere school ook velden werden aangelegd waarop ze met de kinderen zouden werken. Die werking is in 2003 gestart en het eerste geld hiervoor hebben we van de Konrad Adenauerstichting gekregen. In 2008 is onze samenwerking met de SLCD gestart. Onze vzw legde 16.000 euro op tafel en met dat geld kon de SLCD bij de Belgische Ontwikkelingssamenwerking in totaal 76.000 euro bij elkaar krijgen. We hebben ook meteen de hele dorpsgemeenschap betrokken bij de werking, onder meer door alfabetisering van volwassenen, educatie van

vrouwen en begeleiding bij de aanleg van velden.”

Er is echter een kink in de kabel gekomen, zegt Hugo Gevaerts: “De SLCD heeft een vernieuwing van het project voor drie jaar verkregen en wij moesten 22.000 euro op tafel leggen. Helaas zou dat geld enkel naar ‘gestion des terroirs et forêts communautaires’ gaan – naar het beheer van gronden en bossen en niet meer naar de scholen. Daarom is onze samenwerking met Lejoly opgezegd.”

Bakstenenpers

Nu die externe geldbron is opgedroogd, zit de vzw dus met een huizenhoog probleem. De organisatie stuurde maandelijks 8.000 dollar voor de voedselprojecten, in de wetenschap dat de scholen

door de SLCD werden betaald. Nu gaat dus maandelijks 8.000 dollar naar de projecten én de lagere scholen.

Het is echter niet alleen kommer en kwel. Hugo Gevaerts: “In Batiamaduka heeft de BTC (Belgische Technische Coöperatie) een nieuw gebouw gezet omdat ze zag dat ons schooltje, dat in een mum van tijd van 100 naar 400 leerlingen ging, goed werkte. Daar is ook een varkensstal gebouwd.

Het schooltje met 3 klaslokalen in Masako, dat onder impuls van Prof. Mate door de BTC is gebouwd, werd dankzij Pierre Godfroid, ex-Sabena en ex-Vandemoortele, uitgebreid tot een school met 6 klaslokalen en een administratief gebouw. Het schooltje op het eiland Mbiye wordt nu uitgebreid met drie klasjes dankzij een Belgisch leegat dat de vzw gekregen heeft. We hebben daar ook een bakstenenpers geleverd en hebben in aanwezigheid van enkele Limburgse *rotariens* de eerste rapporten uitgereikt.”

Intussen is een oude droom gerealiseerd. Hugo Gevaerts: “We wilden in Simi Simi nabij de Congostroom een vierde school-

tje bouwen. Vorig jaar bezocht ik Simi Simi en tot mijn grote verbazing stond er een grote school. President Joseph Kabila heeft de helft van de concessie, die in handen was van de universiteit, aangeslagen en in ruil heeft de baas van de Sureté er een school gebouwd.”

Al bij al zijn Hugo Gevaerts en Manja Scheuermann tevreden

over de werking in Kisangani: “Met onze vier landbouwprojecten kunnen 100 sukkelaars 40 dollar per maand verdienen. De ploegbaas van het konijnenproject krijgt 80 dollar per maand. Hij zet al dat geld aan de kant om de studies van zijn kinderen te betalen.”

Roger Huisman

Als vzw kunnen wij LEGATEN en GIFTEN ontvangen.

FISCAAL ATTEST

U krijgt een fiscaal attest voor
GIFTEN vanaf € 40,00

U kunt uw **giften ook spreiden over verschillende stortingen per jaar** bv. door maandelijkse stortingen of door een doorlopende opdracht.

Voor giften gedaan in 2011 ontvangt u een fiscaal attest in de loop van de maand februari of maart 2012.

U kunt uw gift storten op de rekening van

Kisangani vzw
Bronstraat 31
3722 Kortesseem
Bank BE 35 2350 3524 2637
BIC code GE BABE BB

LEGATEN

De notaris kan u het beste inlichten hoe u ons een legaat kunt nalaten. Er zijn verschillende mogelijkheden gaande van het eenvoudige LEGAAT, via het DUO-LEGAAT tot de erfenis zelf.

ONS AANBOD

Voor geïnteresseerden kunnen wij altijd een interessante avond of namiddag verzorgen met voordracht en beelden over congo. Er zijn vele onderwerpen mogelijk: geschiedenis, politiek, flora en fauna en natuurlijk ontwikkelingssamenwerking met onze projecten in Kisangani. We kunnen dit doen in het hele land.

Voor hen die er meer over willen weten!

U leest regelmatig onze Boyoma, u wil misschien het nieuws uit Congo beter kunnen volgen?

Er zijn verschillende interessante websites:

Congoforum

<http://www.congoforum.be/ndl/>

MONUSCO

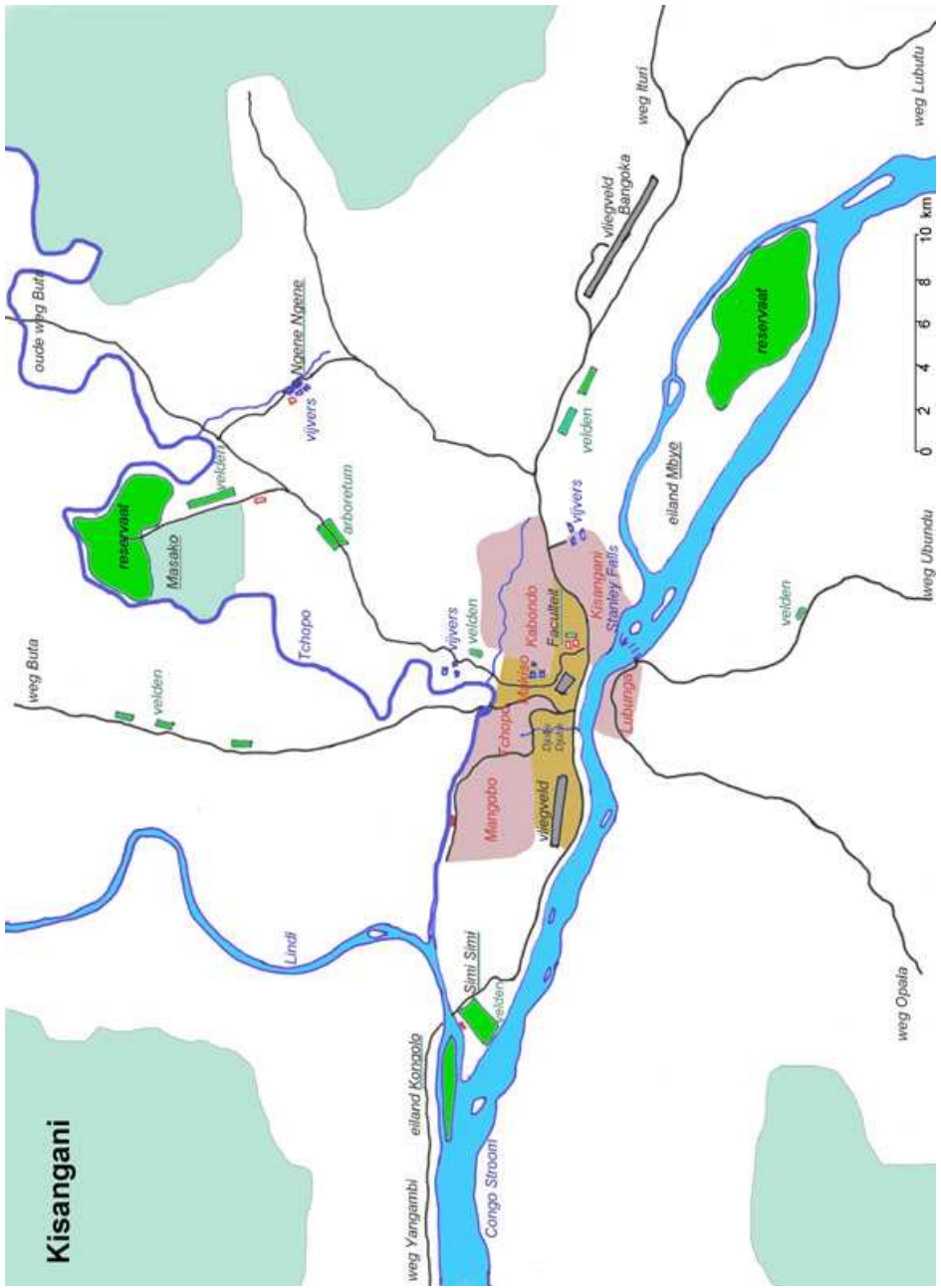
Monusco: de Uno in de D.R.Congo

<http://www.monuc.unmissions.org/>

Radio Okapi

<http://www.radiookapi.net/>

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

P. GODFROID

Gemeente Bilzen

Gemeente Kortesseem

Gemeente Zottegem

Rotary Club
**BILZEN-
ALDEN BIESEN**

LEYSEN HUMANITAS

Rotary District 1630

R.C. Asse

R.C. Genk-Staelen

R.C. Genk

R.C. Katwijk Noordwijk (NL)

R.C. Lanaken-Maasland

R.C. Maaseik

R.C. Maasland-Lanklaar

R.C. Siegen Schloss (D)

R.C. Sint-Truiden

LOTUS BAKERIES nv

Lions Club Hasselt